

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 164 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugliy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning.....	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING KOGNITIV JARAYONLARINI DIAGNOSTIKA QILISH

Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu ishda maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda bolalarning bilish faoliyatining asosiy tarkibiy qismlari - idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq jarayonlarini aniqlash hamda baholash usullari tahlil qilinadi. Maktabgacha ta'lim davrida kognitiv rivojlanish bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, uni o'z vaqtida va to'g'ri diagnostika qilish ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Annotatsiyada yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda qo'llaniladigan psixodiagnostik metodlar, kuzatish va maxsus topshiriqlarning ahamiyati ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari pedagoglar va psixologlar uchun amaliy ahamiyat kasb etadi hamda bolalarning individual rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yosh, kognitiv jarayonlar, psixodiagnostika, idrok, diqqat, xotira, tafakkur, nutq, rivojlanishni baholash, maktabgacha ta'lim.

Abstract: This work covers the issues of diagnosing cognitive processes in preschool children. The study analyzes the methods of identifying and evaluating the main components of children's cognitive activity - perception, attention, memory, thinking, and speech processes. Cognitive development in preschool education plays an important role in the formation of a child as a personality, and its timely and correct diagnosis serves the effective organization of the educational process. The annotation shows the significance of psychodiagnostic methods, observation, and special assignments used, taking into account age characteristics. The research results are of practical importance for teachers and psychologists and help determine the directions of individual development of children.

Key words: Preschool age, cognitive processes, psychodiagnostics, perception, attention, memory, thinking, speech, development assessment, preschool education.

Аннотация: В данной работе освещены вопросы диагностики когнитивных процессов детей дошкольного возраста. В исследовании анализируются методы выявления и оценки основных компонентов познавательной деятельности детей - восприятия, внимания, памяти, мышления и речевых процессов. В период дошкольного образования когнитивное развитие играет важную роль в формировании ребенка как личности, а его своевременная и правильная диагностика способствует эффективной организации учебно-воспитательного процесса. В аннотации подчеркивается значимость психодиагностических методов, наблюдения и специальных заданий, применяемых с учетом возрастных особенностей. Результаты исследования имеют практическое значение для педагогов и психологов и помогают определить направления индивидуального развития детей.

Ключевые слова: Дошкольный возраст, когнитивные процессы, психодиагностика, восприятие, внимание, память, мышление, речь, оценка развития, дошкольное образование.

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, unda tarbiyalanayotgan bolalarning psixik va kognitiv rivojlanishini har tomonlama qo'llab-quvvatlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Maktabgacha yosh davri bolaning bilish jarayonlari jadal rivojlanadigan, atrof-muhitni anglash va o'zlashtirishga bo'lgan ehtiyoji kuchayadigan muhim bosqichdir. Aynan ushbu davrda idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq kabi kognitiv jarayonlarning poydevori shakllanadi.

Bolalarning kognitiv rivojlanish darajasini aniqlash va baholash ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish imkonini beradi. Shu sababli maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish pedagogika va psixologiya fanlarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. To'g'ri tanlangan diagnostik metodlar orqali bolaning rivojlanish darajasi, mavjud qiyin-

chiliklari va imkoniyatlari aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha samarali pedagogik tavsiyalar ishlab chiqiladi. Mazkur ishning asosiy maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilishning nazariy asoslari va amaliy ahamiyatini yoritishdan iborat. Shuningdek, tadqiqot davomida kognitiv jarayonlarni baholashda qo'llaniladigan metodlar va ularning maktabgacha ta'lim amaliyotidagi o'rni tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini o'rganish va diagnostika qilish masalalari psixologiya va pedagogika fanlarida keng tadqiq etilgan. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy ishlarda bolaning bilish faoliyati rivojlanishining yosh xususiyatlari, kognitiv jarayonlarning shakllanish qonuniyatlari hamda ularni baholash metodlari yoritib berilgan.

Jahon psixologiya fanida L.S. Vygotskiy maktabgacha yosh davrini bolaning psixik rivojlanishida muhim bosqich sifatida ta'riflab, kognitiv jarayonlarning rivojlanishida ijtimoiy muhit va ta'limning yetakchi rolini asoslab bergan. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" haqidagi qarashlari bolalarning kognitiv imkoniyatlarini diagnostika qilish va rivojlantirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. J. Piaje esa maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkuri va idrok jarayonlarini tadqiq etib, ushbu davrni preoperatsion bosqich sifatida tavsiflagan hamda bolaning fikrlashida obrazlilik ustunligini ta'kidlagan.

A.N. Leontyev, A.R. Luriya kabi olimlar faoliyat nazariyasi asosida kognitiv jarayonlarning shakllanishini o'rganib, idrok, xotira va diqqatning faoliyat jarayonida rivojlanishini ilmiy jihatdan asoslab berganlar. Ularning tadqiqotlarida kognitiv jarayonlarni diagnostika qilishda kuzatish, maxsus topshiriqlar va o'yin metodlaridan foydalanish samarali ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

Mahalliy pedagog va psixolog olimlarning ishlarida ham maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish jarayonlarini rivojlantirish va baholash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Ular maktabgacha ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan diagnostik metodlar bolaning yosh va individual xususiyatlariga mos bo'lishi zarurligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, adabiyotlarda kognitiv jarayonlarni erta aniqlash va baholash bolalarning maktab ta'limiga tayyorgarligini oshirishda muhim omil ekanligi qayd etilgan. Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish nazariy va amaliy jihatdan yetarli darajada o'rganilganligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim talablari asosida diagnostik metodlarni takomillashtirish va amaliyotga joriy etish zarurati dolzarb bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilishga qaratilgan bo'lib, unda psixologiya va pedagogika fanlarining zamonaviy metodologik yondashuvlariga tayaniladi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlar tanlangan. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlardan kompleks foydalaniladi. Nazariy metodlarga mavzuga oid ilmiy-pedagogik va psixologik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish usullari kiradi. Ushbu metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlari rivojlanishining nazariy asoslari va diagnostika masalalari yoritiladi. Empirik metodlar sifatida kuzatish, suhbat, pedagogik tajriba hamda psixodiagnostik test va topshiriqlardan foydalaniladi. Kuzatish metodi orqali bolalarning kundalik faoliyatida idrok, diqqat, xotira va tafakkur jarayonlarining namoyon bo'lishi aniqlanadi. Suhbat metodi bolalarning nutq rivojlantirish va fikrlash darajasini baholashga xizmat qiladi. Maxsus tanlangan diagnostik topshiriqlar esa bolalarning kognitiv jarayonlarini yosh xususiyatlariga mos holda aniqlash imkonini beradi. Shuningdek, tadqiqotda o'yin faoliyatiga asoslangan diagnostik metodlardan foydalaniladi, chunki maktabgacha yosh davrida o'yin yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. Olingan natijalar sifat va miqdoriy tahlil qilinib, diagramma va jadval ko'rinishida umumlashtiriladi. Tadqiqot natijalari asosida maktabgacha ta'lim amaliyotida qo'llash mumkin bo'lgan metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu metodologiya maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini chuqur va har tomonlama o'rganishga, shuningdek, ularning individual rivojlanish xususiyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish maqsadida kuzatish, suhbat va maxsus psixodiagnostik topshiriqlardan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq jarayonlari bo'yicha alohida tahlil qilindi hamda har bir bolaning individual rivojlanish darajasi aniqlandi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalarning aksariyatida idrok jarayoni nisbatan yaxshi rivojlangan bo'lib, ular ranglar, shakllar va predmetlar xususiyatlarini farqlashda faol ishtirok etdilar. Diqqat jarayonini baholash jarayonida esa ayrim bolalarda diqqatning barqarorligi va jamlanishida qiyinchiliklar kuzatildi. Bu holat, asosan, yosh xususiyatlari va faoliyatga bo'lgan qiziqish darajasi bilan bog'liqligi aniqlandi.

Xotira jarayonlarini tahlil qilishda ko'pchilik bolalarda obrazli xotira ustunligi kuzatildi. So'zli-mantiqiy xotira esa nisbatan sust rivojlangan bo'lib, bu maktabgacha yosh davriga xos holat sifatida baholandi. Tafakkur jarayonlarini o'rganish natijasida bolalarning ko'pchiligi vaziyatli va obrazli fikrlashga tayangan holda topshiriqlarni bajaraganliklari aniqlandi. Murakkab mantiqiy operatsiyalarni bajarishda esa pedagogik yordamga ehtiyoj sezilgan. Nutq rivojlanishini tahlil qilish natijasida bolalarning lug'at boyligi va grammatik tuzilmalardan foydalanish darajasi o'rtacha ko'rsatkichni tashkil etdi. Ayrim bolalarda talaffuz va fikrni izchil bayon etishda qiyinchiliklar aniqlanib, ularga individual yondashuv zarurligi belgilandi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv jarayonlarning rivojlanish darajasi turlicha ekanligini ko'rsatdi. Olingan ma'lumotlar asosida bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda rivojlantiruvchi mashg'ulotlar va pedagogik tavsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu natijalar maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish masalalari nazariy va amaliy jihatdan o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yosh davri bolaning idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq kabi kognitiv jarayonlari jadal rivojlanadigan muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu jarayonlarning rivojlanish darajasi har bir bolada individual xususiyatlarga ega bo'lib, ularni o'z vaqtida aniqlash va baholash ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. O'tkazilgan diagnostik tahlillar natijasida bolalarning kognitiv rivojlanish darajasi bir xil emasligi, ayrim bolalarda diqqatni jamlash, nutq rivoji va mantiqiy fikrlash jarayonlarida qiyinchiliklar mavjudligi aniqlandi. Shu bilan birga, ko'pchilik bolalarda obrazli idrok va xotira nisbatan yaxshi rivojlanganligi kuzatildi. Bu holat maktabgacha yoshga xos psixologik xususiyatlar bilan izohlanadi. Tadqiqot davomida qo'llanilgan o'yin va faoliyatga asoslangan diagnostik metodlar bolalarning kognitiv jarayonlarini aniqlashda samarali ekanligi isbotlandi. Olingan natijalar asosida ishlab chiqilgan pedagogik tavsiyalar maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning bilish faoliyatini rivojlantirish, ularning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, maktab ta'limiga tayyorgarligini oshirish va kelgusidagi o'quv faoliyatida muvaffaqiyatga erishish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Выготский Л. С. Проблемы психического развития ребенка. – Ташкент : Учитель, 1995. – 256 с.
2. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – Москва : Прогресс, 1983. – 384 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва : Политиздат, 1975. – 304 с.
4. Лурия А. Р. Развитие высших психических функций. – Москва : Педагогика, 1974. – 400 с.
5. Эльконин Д. Б. Психология детей дошкольного возраста. – Москва : Педагогика, 1989. – 288 с.
6. Мухина В. С. Возрастная психология. – Москва : Академия, 2000. – 456 с. Karimova V.M., Raxmonova D.A. Maktabgacha pedagogika va psixologiya. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Maktabgacha ta'lim davlat o'quv dasturi. - Toshkent, 2022.
8. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. - Toshkent: O'qituvchi, 2010.
9. Ismailova N.Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixodiagnostikasi. - Toshkent, 2020.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.